

30 Cdo 923/2004
NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Pavlíka a soudců JUDr. Romana Fialy a JUDr. Karla Podolky v právní věci žalobce MUDr. F. P., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1) K. K., zastoupenému advokátem, 2) JUDr. L. R., zastoupenému advokátem a 3) obchodní společnosti V., a.s., zastoupené advokátem, o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 19 C 61/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. února 2003, č.j. 1 Co 189/2002-193, t a k t o :

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. února 2003, č.j. 1 Co 189/2002-193 ve výroku II. ve věci samé a ve výrocích o náhradě nákladů řízení a rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. září 2001, č.j. 19 C 61/99-153 v zamítavých výrocích I. a II. a ve výrocích o náhradě nákladů řízení IV. a V. se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 10. září 2001 pod č.j. 19 C 61/99-153 výrokem I. zamítl žalobu, aby prvnímu žalovanému bylo uloženo jednak uveřejnit na vlastní náklady v P. deníku a všech jeho okresních mutacích omluvné věty: "Omlouvám se za svůj výrok na adresu MUDr. F. P. ze dne 26. září 1996 v tomto listu, který byl nepravdivý a důstojnost snižující a zejména poškozující jeho věrohodnost u voličů, a který zněl: P. se pokusil prosadit svou kandidaturu nejprve v okrese P. - sever, ale nepodařilo se mu získat žádnou podporu. Když nepochodil ani na oblastní radě, na protest z ní vystoupil", jednak nahradit žalobci nemajetkovou újmu ve výši 1,000.000,- Kč s příslušenstvím. Dále výrokem II. zamítl žalobu, aby třetí žalované bylo uloženo především uveřejnit na vlastní náklady v P. deníku a všech jeho okresních mutacích omluvné věty: "Omlouvám se za svůj výrok na adresu MUDr. F. P. ze dne 26. září 1996 v tomto listu, který byl nepravdivý a důstojnost snižující a zejména poškozující jeho věrohodnost u voličů, a který zněl: P. se pokusil prosadit svou kandidaturu nejprve v okrese P. - sever, ale nepodařilo se mu získat žádnou podporu. Když nepochodil ani na oblastní radě, na protest z ní vystoupil", a současně nahradit žalobci nemajetkovou újmu ve výši 3,000.000,- Kč s příslušenstvím. Výrokem III. bylo řízení zastaveno ve vztahu k druhému žalovanému. Konečně pak výroky IV. až VI. soud prvního stupně rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Rozhodnutí bylo odůvodněno mimo jiné především tím, že se žalobci nezdařil důkaz, že by se předmětných výroků dopustil první žalovaný, přičemž prokázáno bylo, že tyto výroky byly obsaženy v P. deníku, jehož vydavatelem je třetí žalovaná. Nejde však o výroky difamující

povahy, sledující skandalizační a pomlouvačné cíle, a které by objektivně způsobily vážnou újmu na osobnostních právech žalobce, aniž by na tomto závěru cokoliv změnila skutečnost, že o pravdivosti některých těchto výroků lze pochybovat. Avšak nepravdivý, ale nikoliv difamující výrok, není způsobilý přivodit občanskoprávní odpovědnost za zásah do ochrany osobnosti.

O odvolání žalobce proti zamítavým výrokům rozsudku soudu prvního stupně týkajících se žalovaných 1. a 3. rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 11. února 2003 pod č.j. 1 Co 189/2002-193, který výrokem I. odvolací řízení zastavil ve vztahu k prvnímu žalovanému ohledně částky 975.000,- Kč a ohledně částky 2,800.000,- Kč ve vztahu k třetí žalované. Výrokem II. rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v napadených zamítavých výrocích ve věci samé. Rozhodl též o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud přisvědčil žalobci, že pravdivost dotčeného tvrzení nebyla v řízení před soudem prvního stupně prokázána. Přesto však sdílí závěr soudu prvního stupně o objektivní nezpůsobilosti tohoto výroku porušit, případně ohrozit práva chráněná ustanovením § 11 násl. občanského zákoníku (dále jen „o.z.“). Nelze nepřihlédnout k celkovému kontextu článku, který se zabývá kandidaturou žalobce, člena ODS, jako nezávislého kandidáta do senátních voleb, tedy jako protikandidáta strany, jejímž je členem a nelze též přehlédnout, že žalobce vstupem do politiky konkludentně souhlasil s větší mírou zveřejňování informací o své osobě, a to nejen informací pozitivních.

Vrchní soud dále připomněl, že při posuzování předmětného výroku, a to jak v celkovém kontextu článku, případně i izolovaně, nelze dovodit, že by - byť nepravdivé tvrzení - že někdo prosazoval svou kandidaturu do voleb, že nezískal podporu a na protest proti tomu vystoupil z orgánu politické strany, bylo objektivně způsobilé ohrozit osobnostní práva kohokoli, tedy i žalobce. Z objektivního pohledu není nic difamujícího na prosazování kandidatury v demokratických volbách a na jejím případném neúspěchu. Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 26. března 2003, přičemž týž den byl doručen žalobci.

Proti potvrzujícím výrokům rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. února 2003, č.j. 1 Co 189/2002-193, podal žalobce dne 19. května 2003 včasné dovolání. Dovolatel má zato, že dovolání v této věci je přípustné ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen "o.s.ř."). Z obsahu dovolání dále vyplývá, že je jím uplatňován dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., t.j., že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatel ve svém dovolání především zdůrazňuje skutečnost nepravdivosti sporem dotčených tvrzení a současně to, že byly způsobilé dotknout se žalobcova práva na ochranu osobnosti.

Dovolatel proto navrhl, aby napadený rozsudek odvolacího soudu, stejně jako rozsudek soudu prvního stupně byl zrušen.

K uvedenému dovolání podali samostatná vyjádření první žalovaný a třetí žalovaná. V obou případech se ztotožnili se závěry soudů obou stupňů a navrhli tak, aby dovolání žalobce bylo odmítnuto, resp. zamítnuto.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalobce bylo podáno oprávněnou osobou, řádně zastoupenou advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř. a stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř. Dovolací soud dále vzal v úvahu, že podané dovolání je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Opírá se o případ přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., který je podle mínění dovolacího soudu naplněn, když sám hodnotí napadené rozhodnutí odvolacího soudu jako rozhodnutí po právní stránce zásadního významu (§ 237 odst. 3 o.s.ř.). Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v dovoláním dotčených výrocih ve věci samé v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že

v této části rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska výtek obsažených v dovolání žalobců nelze považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Z ustanovení § 242 o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti odvolacího soudu rozsahem odvolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem odvolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Tyto vady však z obsahu spisu seznány nebyly. Opačná je však situace v případě výtek uplatněných v dovolání žalobce. Bylo uvedeno, že dovolatel fakticky uplatňuje dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. písm. b) o.s.ř. Tento dovolací důvod reaguje na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, t.j. je poznamenáno nesprávným právním posouzením. Jde tedy o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použije jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Přitom nesprávné právní posouzení věci může být způsobitelným dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

Soudy obou stupňů podanou žalobu posuzovaly s přihlédnutím k ustanovení § 11 násl. o.z. Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnosti fyzické osoby podle § 13 o.z. musí být splněny tyto hmotněprávní předpoklady: a) existence zásahu, který je objektivně způsobitelný vyvolat nemajetkovou újmu, spočívající buď v porušení, či jen v ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, b) neoprávněnost (protiprávnost) tohoto zásahu a konečně c) existence příčinné souvislosti mezi zásahem a neoprávněností tohoto zásahu. Subjekty odpovědnými za takový zásah mohou být buď fyzické osoby nebo osoby právnické.

V souzeném případě mělo být podle žalobce zasaženo do jeho osobnostních práv předmětnými výroky, které se ho týkaly, a o nichž bylo podle odvolacího soudu prokázáno, že jsou nepravdivé.

Podle ustanovení § 11 o.z. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Ustanovení § 13 téhož zákona fyzické osobě dotčené v její osobnostní sféře dává mimo jiné právo požadovat z tohoto důvodu odpovídající zadostiučinění (a to ať morální nebo případně i majetkové). Různorodosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelné široké spektrum možných neoprávněných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy je takovým zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. A protože se jedná o nejvlastnější, nejniternější a nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je zásahem dotčenou fyzickou osobou velmi často pocíťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto nepochybně věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu. Z tohoto pohledu občanský zákoník právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. Ve své podstatě současně jde o důležité rozvedení a konkretizaci článků 7, 8, 10, 11, 13 a 14 Listiny základních práv a svobod. V tomto jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko - morální integrity osobnosti. Pokud v tomto sporu jde o otázku ochrany osobnosti žalobce, pak - jak již bylo zmiňováno - odvolací soud vycházel ze zjištění, že sporem dotčené výroky uveřejněné v Plzeňském deníku byly

nepravdivé. Je přitom skutečností, že tyto výroky podávaly informaci (zde tedy nepravdivou informaci) o aktivitách a snahách žalobce. Jistě je třeba v tomto případě souhlasit s odvolacím soudem především v úvaze, že žalobce vstupem do politiky konkludentně souhlasil s větší mírou zveřejňování informací o své osobě, a to nejen informací pozitivních, přičemž z objektivního pohledu není nic difamujícího na prosazování kandidatury v demokratických volbách a na jejím případném neúspěchu. Přes správnost těchto úvah je však nutno současně zdůraznit, že zveřejnění (ať vědomě či nevědomě) nepravdivých informací o fyzické osobě je třeba v zásadě vždy posuzovat jako neoprávněný zásah do jejích osobnostních práv, a to i v případě, že příslušná informace případně nebude mít vysloveně difamační charakter. Podstatné totiž je, že takto je o konkrétní fyzické osobě vyslovována nepravda, na jejímž základě mohou třetí osoby tuto fyzickou osobu zkresleně posuzovat (není přitom ani rozhodné, zda by se jednalo o negativní nebo pozitivní informaci). To, že žalobce vstoupil do politiky s sebou skutečně nese pravidelně větší míru zveřejňování informací, a to i informací nikoliv pozitivních. To však neznamená, že lze směřovat pojem negativní informace (resp. informace nikoliv pozitivní) s pojmem nepravdivá informace. Nadto sám odvolací soud naznačil, že předmětné výroky bylo třeba posuzovat mimo jiné i v kontextu samotného článku vypovídajícím o žalobci. To samo je pak podle názoru dovolacího soudu též argument pro závěr, že i tyto (jinak nepravdivé) výroky mohly být způsobilé sloužit ke zhodnocení (ať pozitivního nebo negativního) postupu žalobce v rámci volební soutěže. Jak pak již bylo uvedeno není v tomto případě rozhodné, zda se jednalo o vysloveně difamační výrok či nikoliv, když jednotlivé zásahy do osobnostních práv zmíněné v ustanovení § 11 násl. o.z. jsou uvedeny pouze příkladmo.

S ohledem na skutečnost, že odvolací soud takto věc posuzoval odlišně, nelze proto dovoláním napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze v dovoláním dotčených výrocih z uvedených důvodů pokládat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.). Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí v tomto rozsahu (stejně tak jako příslušné výroky rozsudku soudu prvního stupně ve věci samé, které byly poznamenány týmiž vadami), včetně souvisejících výroků zrušil a vrátil věc v uvedeném rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o.s.ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.). Odvolací soud (soud prvního stupně) je vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243d odst. 1 věta první o.s.ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona). O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 věta druhá o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 19. listopadu 2004

JUDr. Pavel Pavlík, v. r.

předseda senátu